

Кобець Марина Петрівна,
кандидат юридичних наук,
заступник начальника відділу ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0001-6725-8469

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ПРОЦЕСОМ ЕЛЕКТРОННОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД БОРТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ: ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

У статті досліджено досвід застосування міжнародних стандартів щодо громадського контролю за процесом електронного декларування доходів публічних осіб. Проаналізовані міжнародні стандарти щодо протидії корупції, зарубіжний досвід застосування цих стандартів при вирішенні питань громадського контролю за доходами публічних осіб. Констатовано, що прозорість та зрозумілість процедур контролю за діяльністю державних органів, доходами публічних осіб з боку громадянського суспільства є запорукою ефективної протидії корупції.

Ключові слова: корупція, електронне декларування, доходи, міжнародні стандарти, громадський контроль.

Корупція упродовж уже не одного десятиліття становить глобальну комплексну загрозу світовому порядку. Результатом протидії корупції світовою спільнотою стало ухвалення цілого комплексу міжнародно-правових актів, підготовлених та прийнятих в Організації Об'єднаних Націй, Організації економічного співробітництва та розвитку, Організації американських держав, Раді Європи, Європейському Союзу, Африканському Союзу. Усі вони пропонують різноманітні міжнародні юридичні способи вирішення цієї проблеми, які певною мірою різняться, однак є об'єднаними спільною метою – установленням загальних стандартів боротьби з корупцією.

Проблеми корупції віддавна перебувають у полі зору вітчизняних і зарубіжних науковців: Кларка В., Скотта Д., Вейл Д., Хаттінгтона С., Крамера Д., Мертона Р., Гросманн Г., Клину Г., Блеквел Р., Палмера J.L., Делла Порта Д., Вятр Е., Роуз-Акерман С., В.С. Афанасьєва, В.П. Божьєва, В.Н. Бутиліна, І.І. Веремеєнко, Н.В. Вітрука, М.І. Єропкина, С.А. Комарова, В.В. Лазарева, Е.А. Лукашева, Г.В. Мальцева, Н.І. Матузова, М.Н. Прудникова, Т.Н. Радько, В.П. Сальникова, Ю.А. Тихомирова та ін. Однак єдиного ефективного підходу до протидії цьому явищу наразі не визначено.

Одним із перших міжнародних документів, у якому було подано визначення поняття корупції, став Кодекс поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку, прийнятий Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 року [1]. У цьому документі поняття корупції вжито у значенні підкупу. Він

має рекомендаційний характер, і зміст поняття корупції зводиться до підкупу у вузькому сенсі: “Вираз “акт корупції” слід розуміти як такий, що відображає спробу підкупу” (ст. 7, п. “с”). Показовим є той факт, що майже в усіх міжнародних документах, присвячених питанням боротьби з корупцією, відсутнє її пряме визначення. Винятком може слугувати хіба що “Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією” Ради Європи, ратифікована Законом України від 16.03.2000 № 2476-15 (далі – Конвенція РЄ), у якій зміст поняття “корупція” розкриває цілі самої Конвенції. Так, у документі вказується, що “корупція означає прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов’язку особою, що отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи” [2].

Відсутність конкретики у міжнародних документах антикорупційного спрямування має декілька причин: 1) міжнародна наукова спільнота сприймає корупцію швидше не як правове, а як синтетичне соціальне поняття, відповідно, увага зосереджується не на конкретному складі злочину, а на сукупності споріднених видів злочинних діянь. Наприклад, у Міжамериканській конвенції, Конвенції Африканського союзу та інших документах замість єдиного поняття корупції наведено перелік діянь, що утворюють акт корупції. Це зумовлено неможливістю охопити єдиним визначенням усі форми прояву корупції й безліч корупційних діянь; 2) різне трактування поняття корупції в національних законодавствах, у той час як практика переслідування за корупційні діяння є незначною. Наприклад, Конвенція Ради Європи про кримінальну відповідальність [3] передбачає кваліфікацію корупції “відповідно до національного законодавства держави-учасниці”, а у ст. 5 Конвенції ООН проти корупції зазначається: “Кожна держава-учасниця, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, розробляє й здійснює або проводить ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і яка відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й непідкупності, прозорості й відповідальності”.

Отже, констатуємо, що в міжнародних договорах представлені досить загальні формулювання, що стосуються характеристики корупційних злочинів, а кожній державі надано право самостійно визначати можливість застосування положень антикорупційних документів з урахуванням особливостей не тільки національного законодавства цієї держави, але й її правової системи загалом. Однак це не виключає можливості вироблення уніфікованого розуміння самого явища корупції та визначення єдиних загальних ефективних методів протидії.

Ще Аристотель розглядав боротьбу з корупцією як основу забезпечення політичної стабільності: “найголовніше при всякому державному ладі – це за допомогою законів і решти розпорядку залагодити справу так, щоб посадовим особам неможливо було наживатися” [4, с. 547].

У системі суб’єктів, що забезпечують реалізацію антикорупційної політики в більшості держав, включаючи й Україну, безперечно, одне з місць посідають

громадські організації і рухи. За словами колишнього виконавчого директора Управління ООН з наркотиків і злочинності Антоніо Марія Кости, “кожен несе відповідальність за викорінення корупції: не тільки уряди країн, а й парламент, бізнес, громадянське суспільство, ЗМІ, кожен громадянин. Корупція заторкує кожного, тому протидія корупції – наш спільний обов’язок” [5]. На підтвердження цієї тези зазначимо, що стаття 13 Конвенції ООН проти корупції (далі – КООНПК) [6] під назвою “Участь суспільства” визначає “кожна держава-учасниця вживає відповідних заходів для сприяння активній участі окремих осіб і груп за межами державного сектора, таких як громадянське суспільство, урядові організації та організації, що функціонують на базі громад, у запобіганні корупції й боротьбі з нею та для поглиблення розуміння суспільством факту існування, причин і небезпечного характеру корупції, а також загроз, створюваних нею”. Ця норма, якою вперше закріплено право участі громадянського суспільства в боротьбі з корупцією документом високого рівня, має сприяти прозорості та залученню населення до процесів прийняття рішень, доступу до інформації, організації та проведенню виховних, навчальних заходів, які сприятимуть створенню неприйняття корупції.

Надалі до заходів з боротьби з корупцією долучили право громадянського суспільства на вільний доступ до інформації, підвищення суспільної правосвідомості, роботу із засобами масової інформації з антикорупційної освіти, журналістські розслідування та сприяння тісному контакту інститутів громадянського суспільства й урядів тощо. Рівень участі громадянського суспільства в боротьбі з корупцією підвищився в 2006 році при заснуванні Коаліції КООНПК, яка стала міжнародною мережею з більш ніж 350 організацій громадянського суспільства з усього світу на підтримку КООНПК. Метою діяльності Коаліції є “просування ратифікації, здійснення і моніторинг за ходом виконання КООНПК; мобілізація громадянського суспільства на дії на підтримку КООНПК на міжнародному, регіональному та національному рівнях” шляхом залучення широкого кола організацій [7].

Останнім часом у всіх нормативних актах чи документах є згадки про ліквідацію та необхідність рішучої боротьби з корупцією, зокрема, увага акцентується на питаннях електронного декларування доходів як ефективного методу протидії корупції. Нормативне регулювання питань електронного декларування доходів як ефективного методу протидії корупції у більшості країн тісно пов’язане з постійним громадським контролем за всіма процесами, які стосуються цієї сфери.

Відзначимо, що в 1990-х роках спостерігався не тільки процес поширення практики декларування активів в країнах із перехідною економікою, а й стали з’являтися “м’які” (рекомендаційні) міжнародні стандарти в цій галузі. Одним з перших міжнародних документів, які передбачають декларування активів державними посадовими особами, стала Міжамериканська конвенція по боротьбі з корупцією, прийнята в 1996 році. У Конвенції викладено вимогу до держав-учасниць розглянути заходи зі створення, підтримки і зміцнення, з-поміж іншого, “систем реєстрації доходів, активів і пасивів осіб, які виконують державні функції на деяких постах, як визначено законом, і за необхідності з публічного розкриття

таких реєстрів” [8]. Другою стала Конвенція Африканського Союзу про запобігання корупції та боротьбу з нею, прийнята в 2003 році, яка зобов’язує держав-учасниць “вимагати від усіх або окремо зазначених державних посадових осіб декларування їх доходів на момент вступу на посаду, протягом терміну їх перебування на державній службі та після його закінчення” [9, с. 27–32]. Найперший європейський стандарт у цій сфері включений у Рекомендацію № R (2000) 10 Комітету міністрів з питання про кодекс поведінки державних посадових осіб, адресовану державам-членам. У статті 14 цієї Рекомендації розглядається питання про декларування, зокрема: “Державні посадові особи, що займають положення, у якому їх посадовими обов’язками можуть бути порушені їх особисті або приватні інтереси, повинні, відповідно до вимог закону, подавати декларацію за призначенням і через регулярні проміжки часу після цього, а також за будь-яких змін характеру і розміру цих інтересів” [1]. Зауважимо, що в цій рекомендації підкреслюється тільки контрольна функція декларації, яка пов’язана з конфліктами інтересів, а не з контролем матеріального становища, який також вважається важливим питанням в ряді країн.

Тому актуальним для України є дослідження та наукове осмислення міжнародного досвіду щодо громадського контролю питань декларування чиновниками відомостей про основні витрати.

Досліджуючи на прикладах окремих зарубіжних країн правове регулювання зазначених питань, зауважимо, що існують суттєві відмінності в підході до контролю за прибутками та витратами громадян: контролюються або доходи, або витрати, або доходи і витрати, або контроль вибіркового чи ситуативного; контроль здійснюється над усіма громадянами або окремими категоріями осіб, або над державними службовцями тощо.

Так, наприклад, у Німеччині питання декларування державними службовцями своїх витрат у законодавстві країни неврегульовані, у зв’язку з чим відповідні правозастосовна практика і статистика витрат німецьких державних службовців відсутні.

Законодавство Італії передбачає можливість проведення податковим агентством так званої “оцінки купівельної спроможності” конкретної фізичної особи, однак за підсумками такої оцінки будь-які санкції не застосовуються, навіть у випадках, якщо виявлено перевищення купівельної спроможності над заявленим доходом. Як правило, така перевірка служить в подальшому для поглибленого вивчення декларації про доходи.

Федеральне законодавство Канади передбачає надання всіма працездатними громадянами країни, які отримують регулярний дохід від своєї трудової діяльності незалежно від своєї професійної приналежності до державної служби, єдиного документа (декларації про доходи) з метою оподаткування.

У Китаї всі державні службовці та прирівняні до них особи щорічно подають до податкових органів декларацію про доходи. У декларації зазначається інформація про наявність у державного службовця нерухомості, банківських вкладів, іншого майна. Співробітник державного органу КНР заповнює декларацію на себе, а також на найближчих родичів (чоловіка, дітей). При цьому в декларації також

зазначається, чи займаються державний службовець або його родичі комерційною діяльністю, чи проживають за кордоном.

У свою чергу, відповідно до чинного законодавства Данії щодо державних службовців застосовується тільки декларування доходів. Відмінностей у формі оподаткування державних службовців та зайнятих у приватному секторі Данії немає. Інформація про інші джерела доходу громадян надходить до податкової служби Данії за виникнення кожного конкретного джерела доходу – заощаджень, пенсійних вкладів, акцій і облігацій, нерухомості. Придбання нерухомості фіксується реєстраційною конторою міської (селищної) ради, і ця інформація автоматично передається в податкову службу.

У Норвегії обов'язок подавати декларацію про доходи поширюється на кожну особу, яка проживає в Норвегії, в тому числі державних службовців (без будь-яких особливостей). Після подання декларації податкова служба надає податковому резиденту так зване “повідомлення про остаточне визначення розміру податку”.

У Швеції декларування громадянами своїх витрат законодавством не передбачено, що аж ніяк не виключає практично тотального контролю за всіма вчиненими шведами великими придбаннями рухомого і нерухомого майна. Відпрацьована й чітко налагоджена система подання декларацій про доходи абсолютно всіма громадянами в поєднанні з ефективною системою фінансового контролю, що охоплює всю банківську і платіжну систему країни, є досить ефективною в реаліях шведських соціальних і політичних умов.

У Фінляндії передбачено здійснення декларування витрат співробітниками поліції. Крім того, державні органи, до компетенції яких належить реєстрація великих угод, включаючи придбання майна, також зобов'язані інформувати податкове відомство Фінляндії про проведені за відповідними угодами витрати. У разі виявлення невідповідності доходів і витрат громадянина податкове відомство Фінляндії направляє лист платникові податків із проханням дати роз'яснення й указати джерело доходу.

У Сінгапурі з 1952 року державні службовці щорічно надають звіти про свої витрати. Відомості про наявність здійснення державними службовцями великих витрат, непорівняних з отриманими доходами, можуть стати підставами для перевірок, які проводяться Бюро з розслідування випадків корупції.

Члени Парламенту та члени Палати Лордів Великої Британії зобов'язані декларувати свої доходи. При цьому в ході проведених у 2009 році перевірок були виявлені факти витрачання бюджетних коштів членами Парламенту для задоволення особистих інтересів. У зв'язку з цим, у 2010 році в законодавство Великої Британії включені положення, які передбачають надання членами Палати Громад (Нижньої палати британського парламенту) після їх обрання щорічного доповідного звіту про свої доходи та витрати.

У США державний службовець зобов'язаний надавати в Управління з питань етики інформацію про свої витрати й доходи, а також витрати та доходи своїх близьких родичів (дітей, чоловіка (дружини), батьків), а саме: відомості про

джерела походження майна, його склад і вартість; відомості про наявні депозити, отримані й видані позики, а також отриманих кредитах; перелік отриманих подарунків, вартість яких перевищує 50\$; перелік транспортних, розважальних та інших подібних послуг, оплачених не з особистих або бюджетних коштів (із зазначенням джерела).

Крім того, у США стосовно співробітників органів поліції сформована відомча система контролю їх витрат, яка включає: декларування витрат, контроль балансу кредитних карт усіх співробітників і отримання в банках відомостей про співробітників, які є боржниками за споживчими кредитами.

У Бразилії запобігання незаконному збагаченню державних службовців здійснюється за допомогою щорічного подання до кадрового підрозділу державного органу декларації про майно і доходи, другий примірник якої надсилається до податкового органу [9, с. 27–32; 10, с. 33–37; 11; 12, с. 1–20; 13, с. 157–169].

Слід зазначити, що для України, яка має намір долучитися до Європейського Союзу, порушені питання мають дуже важливе значення. Хоча не існує закону ЄС або загального зводу законодавчих актів щодо декларування доходів та витрат, і умови, які застосовуються до країн, що бажають вступити в Європейський Союз, як правило, не передбачають однозначно вимоги про запровадження системи декларування для державних посадових осіб, але від країни-кандидата очікується, щоб вона “досягла стабільності інститутів, що гарантують демократію, верховенство закону, права людини (...)” [14], дотримувалася вимог відповідних міжнародних стандартів, запровадила процедури щодо запобігання корупції. Водночас окремим країнам висунуто конкретні вимоги щодо здійснення або зміцнення заходів контролю за конфліктами інтересів і перевірки активів державних посадових осіб у рамках загальних вимог ЄС із боротьби з корупцією. Тому навіть за відсутності обов’язкової нормативно-правової основи й незаперечних доказів ефективності даних систем, декларування активів державними посадовими особами стало де-факто стандартом Європейського Союзу стосовно кандидатів в члени. Усі десять країн Центральної та Східної Європи, які вступили в ЄС в XXI столітті, запровадили такі системи, що вирізняються більшим чи меншим ступенем ефективності, задовго до фактичного їх вступу в ЄС. Європейська комісія продовжує вивчати функціонування систем декларування в країнах, які є кандидатами на вступ натепер. Нині декларування активів державними посадовими особами стало частиною всесвітнього стандарту, втіленого в КООНПК [6]. У пункті 5 статті 8 КООНПК [6] міститься “м’який” стандарт, що вимагає від держав-учасників прагнути, “в належних випадках і згідно з основоположними принципами свого внутрішнього законодавства, запроваджувати заходи й системи, які зобов’язують державних посадових осіб надавати відповідним органам декларації, про позаслужбову діяльність, заняття, інвестиції, активи та про суттєві дарунки або прибутки, у зв’язку з якими може виникнути конфлікт інтересів стосовно їхніх функцій як державних посадових осіб”. У КООНПК [6] знову порушується питання розкриття інформації у зв’язку з поверненням майна, встановлюється вимога, згідно з якою “кожна держава-учасниця розглядає можливість створення,

відповідно до свого внутрішнього права, ефективних систем, які передбачають розкриття фінансової інформації щодо відповідних державних посадових осіб, і встановлює належні санкції за недотримання цих вимог. Кожна держава-учасниця також розглядає можливість ужиття таких заходів, які можуть знадобитися для того, щоб дозволити своїм компетентним органам здійснювати обмін такою інформацією з компетентними органами в інших державах-учасницях, коли це необхідно для розслідування, ужиття заходів щодо повернення доходів, здобутих злочинним шляхом, визначених відповідно до цієї Конвенції” (пункт 5 статті 52) [6].

Наведена вимога Конвенції ООН – не більше ніж рекомендація, тим не менше, з огляду на Керівництво для законодавчих органів зі здійснення КООНПК (UN, 2006, Paragraph 12, p. 4), стає зрозуміло, що держав закликають до розгляду питання про упровадження таких систем декларування й до винайдення можливостей сумісності таких систем із їх правовими системами. Додаткові рекомендації містяться в Технічному керівництві до КООНПК (UN 2009, pp. 25–26), зокрема такі: розкриттю підлягають всі суттєві види доходів і активів посадових осіб (всіх або починаючи з певного службового рівня чи сектора і / або їхніх родичів); форми розкриття дозволяють відстежувати фінансовий стан посадових осіб порівняно з попереднім роком.

Підсумовуючи зазначене вище, зауважимо, що чинники успішної протидії корупції вже давно відомі й апробовані міжнародною спільнотою. Це передовсім відкритість влади, прозорість та зрозумілість процедур ухвалення державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова, свобода та незалежність засобів масової інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН “Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку” від 17 грудня 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text (дата звернення: 15.09.2020).
2. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 04.11.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text (дата звернення: 02.09.2020).
3. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) від 27.01.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text (дата звернення: 02.09.2020).
4. Аристотель: сочинення в 4-х томах. М., 1983. Т.4. С. 547.
5. *Anechiarico, F. and J.B. Jacobs* (1996) *The Pursuit of Absolute Integrity: How Corruption Control Makes Government Ineffective*, University of Chicago Press.
6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 15.09.2020).
7. Коаліція КООНПК: всемирная сеть организаций гражданского общества. URL: <https://uncscoalition.org/files/Coalition-Flyer-RU.pdf> (дата звернення: 04.10.2020).
8. Міжамериканська конвенція проти корупції від 29.03.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_089#Text (дата звернення: 04.10.2020).
9. *Наливайко Л.Р., Марченко О.В.* Концептуалізація феномену корупції: вітчизняний та міжнародний досвід. Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф (м. Дніпро, 15 листоп. 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 284 с. С. 27–32.

10. *Alexseenko I.B., Kober M.P.* Протидія корупції: європейський досвід для України. Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 листоп. 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 284 с. С. 33–37.

11. *Heywood Paul M.* (2015) Measuring corruption: perspectives, critiques and limits: Routledge Handbook of Political Corruption. Part 3. Vol. 10.

12. *Ledeneva, A., Bratu, R. and Koker, P.* (2017) Corruption Studies for the Twenty-First Century: Paradigm Shifts and Innovative Approaches. The Slavonic and East European Review 95 (1), 1–20.

13. *Lane Jan-Erik* (2017) Corruption: a New Analysis Open Journal of Political Science. 7, 157–169.

14. *Bauhr Monika* (2014) 'Need or Greed Corruption', in Good Government: The Relevance of Political Science, edited by S. Holmberg and B. Rothstein, Cheltenham.

REFERENCES

1. UN General Assembly Resolution 34/169 “Code of Behavior for Law Enforcement Officials” of 17 December 1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text (Date of Application: 15.09.2020) [in Ukrainian].

2. Civil Convention against Corruption of November 4, 1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text (Date of Application: 02.09.2020) [in Ukrainian].

3. Criminal Convention for the Suppression of Corruption (ETS 173) of 27 January 1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text (Date of Application: 02.09.2020) [in Ukrainian].

4. *Arystotel.* Arystotel. Compositions: in 4 vol. M, 1983. Vol. 4. P. 547 [in Russian].

5. *Anechiarico, F. and J.B. Jacobs* (1996) The Pursuit of Absolute Integrity: How Corruption Control Makes Government Ineffective, University of Chicago Press [in English].

6. United Nations Convention against Corruption of 31.10.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (Date of Application: 15.09.2020) [in Ukrainian].

7. Koalytsiya KOONPK: vsemyrnaia set orhanyzatsyi hrazhdanskoho obshchestva. UNCAC. “Coalition: a Worldwide Network of Civil Society Organizations”. URL: <https://uncaccoalition.org/files/Coalition-Flyer-RU.pdf> (Date of Application: 04.10.2020) [in Russian].

8. Inter-American Convention against Corruption of March 29, 1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_089#Text (Date of Application: 04.10.2020) [in Ukrainian].

9. *Nalyvaiko, L.R., Marchenko, O.V.* (2019) Kontseptualizatsiia fenomenu koruptsii: vitchyzniani ta mizhnarodnyi dosvid. “Conceptualization of the Phenomenon of Corruption: Domestic and International Experience”. Discussion Issues of an Application of Anti-Corruption Legislation: materials of International. Scientific and Practical Conf. (Dnipro, November 15, 2019). Dnipro: State University of Internal Affairs. 284 p. P. 27–32 [in Ukrainian].

10. *Aliksieienko, I.V., Kobets, M.P.* (2019) Protydiia koruptsii: yevropeyskyi dosvid dlia Ukrainy. “Anti-Corruption: a European Experience for Ukraine”. Discussion Issues of an Application of Anti-Corruption Legislation: materials of the International. scientific-practical conference (Dnipro, November 15, 2019). Dnipro: State University of Internal Affairs. 284 p. P. 33–37 [in Ukrainian].

11. *Heywood Paul M.* (2015) Measuring Corruption: Perspectives, Critiques and Limits: Routledge Handbook of Political Corruption, part 3, vol.10 [in English].

12. *Ledeneva, A., Bratu, R. and Koker, P.* (2017) Corruption Studies for the Twenty-First Century: Paradigm Shifts and Innovative Approaches. The Slavonic and East European Review 95 (1), 1–20 [in English].

13. *Lane Jan-Erik* (2017) Corruption: a New Analysis. Open Journal of Political Science 7, 157–169 [in English].

14. *Bauhr Monika* (2014) 'Need or Greed Corruption', in Good Government: the Relevance of Political Science, edited by S. Holmberg and B. Rothstein, Cheltenham [in English].

Kobets Maryna,Candidate of Juridical Sciences (DPh of Law),
State Research Institute MIA Ukraine,
Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0001-6725-8469**PUBLIC CONTROL OF THE ELECTRONIC DECLARATION
PROCESS AS AN EFFECTIVE METHOD OF FIGHTING
CORRUPTION: EXPERIENCE OF THE IMPLEMENTATION
OF INTERNATIONAL STATES**

Research article examines the experience of applying international standards for public control over the process of electronic declaration of the income of public figures. International standards for combating corruption, foreign experience in applying these standards in addressing issues of public control over the income of public figures are analyzed.

Corruption has been a global complex threat to the world order for decades. The result of combating corruption in the world community is the adoption of a complex of international legal instruments prepared and adopted by the United Nations, the Organization for Economic Cooperation and Development, the Organization of American States, the Council of Europe, the European Union, and the African Union. All of them offer a variety of international legal solutions to this problem, which differ to some extent, but are united by a common goal – to establish common standards for combating corruption.

Therefore, it is important for Ukraine to study and scientifically comprehend the international experience of public control over the declaration of information by officials on the main costs.

Study of the legal regulation of the above mentioned issues on the examples of some foreign countries, we note that there are significant differences in the approach to control over income and expenses of citizens: control of an income, or expenses, or income and expenses, or selective or situational control; control is exercised over all citizens, or certain categories of persons, or over civil servants, etc.

It should be noted that for Ukraine, which intends to join the European Union, the raised issues are very important. Although there is no EU law or general body of legislation on the declaration of income and expenditure, and the conditions applicable to countries wishing to join the European Union do not usually require an unambiguous requirement to introduce a declaration system for public officials, but from the country – candidate is expected to “achieve the stability of the institutions guaranteeing democracy, rule of law, human rights”, comply with the requirements of relevant international standards, introduce procedures to prevent corruption. At the same time, individual countries have specific requirements for an implementation or

© Kobets Maryna, 2020

strengthening measures to control conflicts of interest and verify the assets of public officials in the framework of the EU's general anti-corruption requirements. Therefore, even in the absence of a mandatory legal framework and conclusive evidence of the effectiveness of these systems, the declaration of assets by public officials has become the de facto standard of the European Union in relation to candidates for membership.

It is stated that the factors of successful counteraction to corruption have long been known and tested by the international community. These are, first of all, an open government, transparency and clarity of state decision-making procedures, effective mechanisms of control over the activities of state bodies by civil society, freedom of speech, freedom and independence of the media.

Keywords: corruption, electronic declaration, income, international standards, public control.

Отримано 13.10.2020